

Inspel till regeringens forsknings- och innovationsproposition

Region Jämtland Härjedalen har inbjudits att inkomma med inspel på regeringens kommande forsknings- och innovationsproposition som kan bidra till regeringens forsknings- och innovationspolitik. Regeringen anser att en tydlig inriktning mot excellens krävs för att svensk forskning ska vara konkurrenskraftig och svara mot samhällets utmaningar. Regioners uppdrag är mycket brett men detta fokus överensstämmer i hög grad med ansvaret kopplat till såväl uppdraget som sjukvårdshuvudman som ansvaret för regional utveckling. Klinisk forskning bidrar både till excellens, men även till att lösa många av samhällets utmaningar.

Region Jämtland Härjedalen tackar för möjligheten att lämna synpunkter och därmed bidra till den nationella utvecklingen inom dessa områden.

Synpunkter och förslag gällande hälso- och sjukvård

Region Jämtland Härjedalen vill ge följande inspel till kommande forsknings- och innovationsproposition för att excellens, samhällets utmaningar, internationalisering och innovation ska få god bäring i hälso- och sjukvården samt i den regionala utvecklingen:

- i) tydliggöra regionernas roll och ansvar för den kliniska forskningen genom ytterligare förtydliganden i hälso- och sjukvårdslagen,
- ii) ha en långsiktig forskningsfinansiering,
- iii) säkerställa långsiktiga satsningar på nationell infrastruktur och samordning,
- iv) utvecklingsforskning och innovation, samt
- v) skapa förutsättningar för kompetenslyft inom hälso- och sjukvården såväl regionalt som kommunalt.

Tydliggöra regionernas roll och ansvar för kliniska forskning

Klinisk forskning kan endast bedrivas i samverkan med hälso- och sjukvården. Regionerna har därför en central roll i egenskap av sjukvårdshuvudman. Redan i dag har regionerna ett stort engagemang i klinisk forskning och är i praktiken inte bara delaktig i forskningsarbetet utan i högsta grad drivande och stödjande. Klinisk forskning, likväl som klinisk utbildning ska vara en del av regionernas kärnuppdrag.

För att skapa ett tydligare incitament i hälso- och sjukvårdens linjeorganisationer kring det kliniska forskningsuppdraget bör hälso- och sjukvårdslagens skrivning om medverkan till klinisk forskning (18 Kap, 2 §) förtydligas så att det framgår att regioner och kommuner har ett uttalat ansvar att bedriva klinisk forskning.

Region Jämtland Härjedalen föreslår att:

- Hälso- och sjukvårdslagen ändras (18 Kap, 2 §) för att tydliggöra att regioner och kommuner har ett ansvar **att bedriva** klinisk forskning.

Statens ansvar för en långsiktig forskningsfinansiering

Det behövs ökade basanslag så att lärosäten och regioner får möjlighet att göra gemensamma långsiktiga satsningar som inte sker på bekostnad av mindre anslag till de statliga forskningsfinansiärerna. Ökade basanslag är viktiga för att i) möjliggöra fri forskning, ii) ge regioner och lärosäten större möjlighet att göra egna strategiska satsningar och prioriteringar inom identifiera områden utifrån kunskap/kompetens/vetenskapliga miljöer/geografiska förutsättningar, iii) kunna upprätthålla gemensamma forskningsmiljöer, iv) kunna tillgängliggöra vetenskap så att den snabbare implementeras i klinisk praxis

Nydanade forskning och innovationer sker ofta i gränslandet mellan olika ämnesområden. Det behövs därför flera öppna projektbidrag inom bredare områden som statliga forsknings- och innovationsfinansiärer ansvarar för. Dessa är helt avgörande för att värna den fria grundforskningen, forskning om människors hälsa, arbetsliv och välfärd samt hållbar utveckling och innovation. De är dessutom viktigt att säkerställa att det sker en förnyelse av forskningen inom Sverige så att nya forskningsområden kan växa fram över tid och att vi kan ligga i framkant.

Det bör utarbetas en nationell samsyn vad gäller karriärvägar för att behålla och rekrytera forskningskompetens i hälso- och sjukvården. Rekrytering och tillsättning av förenade tjänster är i dag svårt, då det inte råder samsyn mellan regioner och lärosäten om vad förenade tjänster innebär och tjänsternas meritvärde. Förenade tjänster är av yttersta vikt för att främja forskningsmiljön i små regioner och som brobyggare mellan akademien och hälso- och sjukvården.

I dag sker stora delar av forskningsfinansieringen med projektmedel över enstaka år. En sådan finansiering skapar en kortsiktighet som missgynnar samverkan över sektorer. Det finns ett ökat behov av att statliga utvecklingsmedel och kompetensstärkande insatser riktas mot forskning och innovation inom hälso- och sjukvård. Detta är essentiellt för vårdens möjlighet att transformera svensk hälso- och sjukvård samt bli en innovationsstark samverkanspart till forskning och näringsliv.

Region Jämtland Härjedalen föreslår:

- Att öka andelen öppna projektbidrag inom bredare områden som statliga forsknings- och innovationsfinansiärer ansvarar för
- Att öka basanslag till medicinsk forskning som ger regioner och lärosäten större möjlighet att göra egna strategiska satsningar
- Att utarbeta en nationell samsyn vad gäller karriärvägar för att behålla och rekrytera forskningskompetens i hälso- och sjukvården.

Säkerställa långsiktiga satsningar på nationell infrastruktur och samordning

Tillgång till forsknings- och innovationsinfrastrukturer är kritiska framgångsfaktorer för att konkurrenskraftig forskning och innovation får genomslag. Förutsättningarna för att finansiera forskningsinfrastrukturer har förändrats och ett orimligt stort ansvar för finansiering av forskningsinfrastrukturer läggs numera på regioner och lärosäten. För att landets regioner ska kunna skapa såväl ökad patientnytta som samverkan med lärosäten och näringsliv, krävs ett ökat statligt engagemang inom klinisk forskning. Det gäller i hög grad långsiktiga satsningar på nationella infrastrukturer inom hälso- och sjukvården, långsiktigt stöd till utvecklingen av precisionsmedicin, biobanker och avancerade terapiläkemedel. Det krävs

därför en ökad budget av sökbara infrastrukturmedel, för nyutveckling av forsknings- och innovationsinfrastrukturer tillika stöd för viktiga nationella infrastrukturer som regioner och lärosäten anser behövs.

Många olika styrgrupper bedriver i dag ett viktigt arbete inom sina respektive infrastrukturer. Men, genom sitt antal och otydliga nationella uppdrag bidrar också dessa till en fragmentering av tillgängliga resurser, och uppenbara synergieffekter missas. Det finns därför ett behov av tydlig samordning på nationell nivå där infrastrukturer blir samlade under en partsammansatt nationell styrgrupp. Ett bra exempel på en redan etablerad infrastruktur och styrgrupp som med fördel skulle kunna inordnas under en övergripande partsammansatt nationell styrgrupp, är Kliniska Studier Sverige och dess regionala nodorganisation.

Region Jämtland Härjedalen vill även betona vikten av att regelverk och processer kring datalagring och nyttjande av hälsodata skyndsamt adresseras av staten. Behovet av e-infrastruktur ökar för både forskning, innovation och hälso- och sjukvård (patientjournaler, kvalitetsregister och biobanker) och därför bör finansiering för detta öka. För att främja konkurrenskraftig registerforskning bör det tillföras resurser för att formera och säkerställa juridiska hållbara lösningar som enklare möjliggör forskning där patientdata, register och biobanker är inkluderade utan att den personliga integriteten försvagas. Här har Genomic Medicine Sweden gjort betydande insatser kring gemensamt nyttjande av genomikdata, inte minst genom den Nationella Genomikplattformen (NGP), som finansieras av alla regioner med universitetssjukvård och lärosäten med medicinsk fakultet. Redan etablerad IT-infrastruktur såväl som nya system som byggs upp för både forskning och utveckling av svensk sjukvård, måste vara baserade på en nationell standard och vara interoperabla med och mellan regionernas system.

Region Jämtland Härjedalen förslår:

- En statlig utökad budget av sökbara infrastrukturmedel, för nyutveckling av forsknings- och innovationsinfrastrukturer
- Att staten i samverkan med regioner, lärosäten, industrin och patientorganisationer etablerar en övergripande nationell styrgrupp med uppdrag att styra och samordna infrastrukturer för forskning, innovation och utveckling inom hälso- och sjukvården.
- Att staten inför långsiktiga programsatsningar mellan stat och regioner för en tydlig och långsiktig ansvarsfördelning som exempelvis Genomic Medicine Sweden för utveckling och nationell implementering av precisionsmedicin
- Ett permanent stöd till Biobank Sverige för upprätthållandet och utvecklingen av en nationell biobanksstruktur
- En nationell IT-standard för hälsodata och interoperabel IT-infrastruktur bör införas för att skapa tillgång till hälsodata för klinisk forskning, utveckling och innovation.

Utvecklingsforskning och innovation

Den demografiska utvecklingen i Sverige med en ökad andel av äldre samt ett pressat ekonomiskt läge, gör att svensk hälso- och sjukvård står inför behovet av radikal transformation för att kunna lösa invånarnas behov av vård i framtiden. Enbart traditionellt förbättringsarbete och verksamhetsutveckling, eller att rekrytera fler medarbetare, är inte tillräckligt för att klara framtidens vårdbehov. När vården utvecklas, är det viktigt att det finns kunskap om hur villkoren skiljer sig mellan stad och glesbygd. De förutsättningar som finns i

glesbygden kan innebära att man måste utveckla nya lösningar, och arbeta på andra sätt för att säkerställa en god och jämlik hälsa bland befolkningen. WHO har utsett Glesbygdsmedicinskt centrum (inom Region Västerbotten) till en demonstrationsplattform och en förebild för primärvård i glesbygd och digital hälso- och sjukvård. Region Jämtland Härjedalen anser att Glesbygdsmedicinskt centrum bör få ett statligt uppdrag och finansiering för att driva glesbygdsmedicinsk forskning och innovation. För att skapa en kritisk massa bör även noder till Glesbygdsmedicinskt centrum upprättas i andra län - för exempel i Jämtland.

För att transformera vården behövs resurser och ledarskap för vårdnära utveckling och innovationer. Detta behöver utvecklas hand i hand med klinisk- och medicinteknisk forskning och i samverkan med näringslivet. Vårdnära innovationer behövs inte bara inom diagnostik och behandling, utan kanske framför allt inom förebyggande insatser samt uppföljning. Region Jämtland Härjedalen ser därför att det är av högsta vikt att statliga utvecklingsmedel och kompetensstärkande insatser också riktas till vårdnära utveckling och innovation, både i enskilda regioner och på nationell, samordnande nivå. På så vis stärks vårdens möjlighet att transformera svensk hälso- och sjukvård i grunden samt att bli en stark och innovationsstark samverkanspart till forskning och näringsliv.

För att främja innovation finns det också behov av en nationell samordnad innovationsstrategi. Denna bör tas fram i nära samarbete med regioner och som kan identifiera regionala styrkeområden som bidrar till nationell och internationell konkurrenskraft.

Region Jämtland Härjedalen föreslår:

- Att Glesbygdsmedicinskt centrum får ett statligt nationellt uppdrag och finansiering för att driva glesbygdsmedicinsk forskning och innovation i samverkan med kommuner, näringsliv och andra regioner
- Att statliga utvecklingsmedel riktas till vårdnära utveckling och innovation
- Att en nationell innovationsstrategi tas fram i nära samarbete med regionerna.

Kompetenslyft inom regioner och kommuner

I dag bedrivs mycket av den vård som regleras som hälso- och sjukvård i kommunernas regi. Region Jämtland Härjedalen ser i dag ett behov av att utveckla ett tvärvetenskapligt arbetssätt över organisatoriska gränser för att främja forskning och innovation även inom kommunal sjukvård. Det finns ett akademiskt kompetensgap mellan kommuner och regioner som upplevs som ett hinder för att nå ut med forskning och innovationsverksamheter i kommunerna. Det är därför viktigt att säkerställa den akademiska kompetensen även hos kommunernas medarbetare. Härigenom skapas dels en bättre mottagarkapacitet för nya metoder och arbetssätt inom sjukvården, dels möjligheter att understödja den egna verksamheten med forskningsinsatser ute i kommunerna. Region Jämtland Härjedalen föreslår därför ett riktat stöd till regionernas FoU-organisationer för att tillsammans med kommuner och lärosäten kunna satsa på kommundoktorander som en del i den fortsatta omställningen till Nära vård.

Regionernas utveckling av hälso- och sjukvård drivs också av införandet av ny teknologi. Den genbaserade forskningen omsätts i dag snabbt till ny diagnostik som nu gradvis implementeras i sjukvården. Detta skapar förutsättningar för precisionsmedicin och helt nya behandlingar för våra medborgare. För en jämlik vård behövs ett brett införande av

precisionsmedicin men då behövs även nödvändiga kompetenser utvecklas, exempelvis kring bioinformatik, varför det krävs satsningar på utbildningar med relevans för precisionsmedicin. Region Jämtland Härjedalen anser därför att det behovet av precisionsmedicinsk kompetens i hälso- och sjukvården inventeras, samt att insatser för att säkerställa tillgången till relevant kompetens säkerställs i samråd med regioner och lärosäten.

Region Jämtland Härjedalen föreslår:

- Ett riktat stöd till regionernas FoU-organisationer för att tillsammans med kommuner och lärosäten kunna satsa på forskarstuderande inom kommunal hälso- och sjukvård
- Att inventera behovet av precisionsmedicinsk kompetens i hälso- och sjukvården
- Att staten säkerställer tillgången till relevant kompetens inom precisionsmedicin på regional nivå i hela landet via de regionala lärosätena.

Synpunkter och förslag gällande regional utveckling

Region Jämtland Härjedalen är enligt lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar länets regionala utvecklingsaktör. I uppdraget ingår att fastställa en strategi för länets utveckling och samordna insatser för genomförandet av strategiska satsningar. Inom detta område är forskning och innovation av högsta betydelse och därmed framförs nedanstående punkter som viktiga att beakta i framtagandet av den kommande forsknings- och innovationspropositionen.

Region Jämtland Härjedalen vill särskilt belysa:

- Entreprenörskapets betydelse för innovationsutveckling och vikten av att särskilt stödja inkrementella innovationer
- Research Institutes of Sweden (RISE) sin roll för den tillämpade nationella forskningen och problemet med kostnadstäckning i samverkansprojekt med regioner och kommuner. Regioner efterfrågar primärt RISE som part i samverkansprojekt, och inte som leverantör av konsulttjänster. Detta upplevs som ett stort problem. Alternativ till kostnadstäckning kan vara att belysa om RISE ska tilldelas ett förändrat uppdrag i regleringsbrevet, och ingå som part i samverkansprojekt för att stödja regioner och kommuner i innovations- och utvecklingsprojekt.
- Stöd för utveckling av regionala innovationssystem (RIS), speciellt i glesa och rurala kontexter.
- Stöd till utveckling av kunskap om entreprenördrivna regionala innovationssystem enligt förslag från Ylinenpää (2017) utanför storstäderna, i avsaknad av starka institutions- och universitetsmiljöer.

Region Jämtland Härjedalen föreslår att kommande forsknings- och innovationsproposition bör innehålla en balans av insatser som både driver utveckling av institutionsdrivna regionala innovationssystem, så kallad IRIS (Ylinenpää, 2017) med fokus på excellens och radikal innovation, samtidigt som ökad uppmärksamhet och stöd riktas mot ERIS, med ett bredare fokus på samhällsutmaningar och komplexa problem, inkrementella innovationer och entreprenörernas roll i att omvandla kunskap till samhällsnytta och affärer.

Referens: Ylinenpää, H. The State of Innovation in Sweden and its Regions. The Northern Review 45, 2017: 57–75.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Bengt Bergqvist (S)
Regionstyrelsens ordförande

Sara Lewerentz
Regiondirektör

Yttrande fastställt av regionstyrelsen 2023-11-07--08, § 200